

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrť leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Štev. 51.

V Mariboru, dne 20. decembra 1900.

Tečaj XXXIV.

Mir ljudem ...!

Zopet se bo oglašal božični spev: Mir ljudem ...! In vendar po slovenskem ozemlju vihra sedaj boj, kakoršnega že dolgo nismo videli ... V lastnem narodu se bojuje stranka zoper stranko, brat zoper brata. In ves narod se mora braniti proti navalom drugih narodov, proti mogočnim, silovitim sosedom. Ni miru in ga ni!

Ako ni miru, moramo si ga priboriti, izvojskovati. Boljši je boj, nego mir, v katerem hira in umira naš narod. Nočemo gnjilega miru, ampak miru, kjer živijo skupno bratje istega načelnega misljenja in se veselijo uspehov svojega delovanja za skupno blaginjo.

Ako hočejo brezvestni ljudje izruvat našemu dobremu ljudstvu sveto katoliško vero, edino tolažnico v borbah življenja, ako hočejo ponižati blažeči upliv katoliške cerkve na množice vrlega naroda, potem ne smemo mirnim očesom gledati rovarjev, ampak s krepkim orožjem jih odgnati od njihovega delovanja. Če je tak odpor tudi hud, če rani tudi brat brata, toda ako je odpor potreben, potem ni ozira. Le z bojem se odženejo sovražniki in se pridobi mir!

Naš narod hrepeni po svobodi, kakor vsak narod in vsak človek. Prosto se hoče razvijati duševno, prosto napredovati tudi v gmotnem blagostanju. Zato ne moremo trpeti, da nam drugi narodi po svoji skopi volji pošiljajo le nekoliko žarkov svetlega solnca omike v našo hišo, ne moremo trpeti, da se najmočnejše žile našega gospodarskega telesa

izpivajo od tujcev. Ker tega ne moremo trpeti, a ker se nasprotne čete nočejo zadovoljno umakniti, zato divja med nami tudi narodni in gospodarski boj. Ako hočemo imeti mir, izvojevati moramo prej ta boj.

Mir ljudem ... Da, mir hočemo imeti. Toda mir, v katerem hočemo živeti, nočemo pa miru, v katerem bi naj umirali. Če se nam torej letos tudi ne pojejo božični zvonovi tega miru, ne obupajmo! Naprej, vstrajno naprej! In prišel bo tudi za nas Slovence oni mir, katerega so oznanjevali angeli ob Odrašenikovem rojstvu z besedami: Mir ljudem ...!

Nasprotniki lažejo!

Iz okraja ptujskega.

V zadnji številki tega lista je bilo dokazano, da so kmetje sami si izbrali za kandidata za državni zbor, dr. Friderika Ploja. To so storili, ker za poslanca ne marajo nevedneža, breznačajnega kimoveca, kateremu bi se svet in drugi poslanci smijali, ampak hočejo imeti za zastopnika poslanca uglednega slovenskega moža, katoličana, moža v šoli in praksi vsestransko izobraženega. Nasprotniki lažejo, da je dr. Ploj odvisen uradnik. On ni navaden uradnik, ampak je sodnik pri enem najvišjih sodišč, to je pri c. kr. upravnem sodišču. Kot tak, je popolnoma neodvisen. Dr. Ploj ni od ministerstva imenovan uradnik, pač pa od presvitlega cesarja samega. Z njim nima zapovedovati nobeden minister,

nobeden minister v Avstriji ga ne more od službe odstaviti! Kar pišejo in govorijo nasprotniki, je neumna laž. Kakor vsak uradnik, dobiva tudi dr. Ploj svojo plačo. Vsak delavec zasluži svojo plačo; nobeden se ji ne odreče. Tudi g. Wratschko ne, ako njo dobiva kot načelnik gornjeradgonskega okrajnega zastopa! O g. Wračkotu se pač lahko trdi, da je od danes do jutri okrajni načelnik. Če ga nemci in nemčurji več ne volijo, pa ni več načelnik! Služba in čast je proč! Taka odvisnost je pač huda! In glejte, kake kandidate imajo v Ptui, v Mariboru, v Celju, v Gradcu! Maribor, Ptuj itd. imajo odvetnika dr. Wolfharta na Dunaji; Celje profesorja Pommerja; Gradec profesorja Hofmanna. Profesorje vse imenuje minister; minister njih odstavlja in prestavlja! Ali ti zaradi tega niso odvisni, ker njih mesto Gradec ali Celje ali kaki nemčurski trg na slovenskem Štajarskem voli! Nemčurski pismouki, pojdite se solit! Če se tak mal, od ministra nastavljen uradnik sme za svoje volilce potegovati, bode to tem boljše smel visoki uradnik dr. Ploj! Če smejo že profesorji zoper nagodbo z Ogersko, za znižanje davkov glasovati, bode si to tem boljše upal g. dr. Ploj, ker se mu ni bati nobene zamere. Zoper njega rujete z lažmi, ker se ga bojite, ker slovenskemu kmetu ne privoščite dobrega zastopnika. Mi slovenski kmetje pa kličemo na ves glas: Proč z nevedneži, proč s kimoveci, proč s puhloglavci! Naš mož je g. dr. Ploj!

Listek.

Črtice iz zgodovine našega naroda.

Stanovanje. Stari Slovani so, ker so že kot poljedelci bili prisiljeni, grudi delj časa ostati zvesti, imeli stalna bivališča; niso torej stanovali v šotorih ali bajtah, ampak v hišah, trdno postavljenih iz lesenih brun in kritih s streho, ki je stekala v sleme. Zidali Slovani še niso; z zidanjem so se razmeroma pozno seznanili, in sicer po Vzhodnih Rimljanih in Germanih. Vendar pa so v tej dobi apno že poznali, toda z njim hiše le belili. Krili so hiše s skorjo, slamo in deskami. Hiša se je zvala tudi dom, hram, koč, klet; kakor vidimo, zadnje poznamenovanje ni imelo istega pomena, ki ga ima danes; naša klet zvala se je tedaj pivnica.

Glavni prostor v hiši je bila velika izba, sredi katere je stalo ognjišče; ob stenah so se nahajale klopi, skrinje in postelje, nad temi police; v enem kotu, najčeseje pač dverim nasproti, je pred klopema navadno stala velika miza, ki pa se je zvala stol. Znano je, da so najodličnejše mesto v hiši zavzemali kipi oziroma podobe onih bitij, ki so jih častili; mogoče, da je to mesto bilo kot za mizo.

Velika izba je bila tisti prostor, kjer so domači bivali, kadar zunaj ni bilo dela, ognjišče v njej pa je bilo tisto središče, okoli katerega so se zbirali najraje, naj si je bilo po letu po trudapolnem delu, ali po zimi, kadar je zunaj brila burja; kolikega pomena je ognjišče v hiši bilo, kaže pač to, da so se nje prebivalci zvali ognjiščani. In še danes pomenja pri nas Slovencih ognjišče tudi dom; saj je »svoje ognjišče imeti« toliko kakor »svoj lastni dom, svoje gospodarstvo imeti«.

Poglejmo si še druge prostore v hiši. Skoz hišna vrata se je navadno stopilo v vežo, iz katere se je še zraven velike izbe prišlo v kako manjšo, pa tudi v pivnico. Posebnih kuhinj v staroslovanskih hišah ni bilo; jedi so se pripravljale na ognjiščih, pa tudi v pečeh, ki so po zimi morale še hišo greti. Vse prostore so razsvetljevala okna; dimnikov hiše niso imele, pogrešali pa so se tem laglje, ker so izbe bile brez stropov.

Če je svet, ki je na njem hiša stala, bil suh, je stanovanje menda bilo kar pri tleh; toda ker je močvirja v pradomovini bilo jako mnogo, so se stanovanja najčeseje narejala nekoliko višje od zemlje; v tem slučaju se je v hišo hodilo po stolbi. Bila pa so taka stanovanja tudi zastran zveri varniša.

Zraven hrama so stala še gospodarska

poslopja: hlev, gumno in žitnica; prostor med njimi je bil dvor.

Bivališča. Hiše so stale ali posamez, ali pa tudi združene v vasi. Te-le so stavili na dva načina: ali v krogu, ali pa ob obeh straneh ceste, toda v obeh slučajih tako, da so hiše bile v krog oziroma na cesto obrnjene navadno z ožjo stranjo. Spominjamo čitatelje, da je taka vas bila domovje ene zadruga; pa tudi posamezne hiše so ali tvarjale zadrugo, ali pa spadale k vasem, če v teh ni več bilo prostora za novo hišo.

Mest v sedanjem pomenu bržčas še ni bilo; vsaj neovrženo dokazati se ne dá.

Hrana. Zraven poljskih pridelkov in sadja so Slovani uživali meso domačih in divjih živali, mleko, sir, jajca in med. Meso se je varilo (kuhalo), pražilo in peklo, pripravljala se je juha, in mnogovrstne so bile jedi, narejene iz moke. Okus se je boljše soljo. Kaša je že tedaj bila otročja paša. Med vsemi jedmi pa je zavzemal prvo mesto kruh, ki se je imenoval hleb. Beseda kruh je nastala pozneje. Slovanska žena je pa tudi znala pripravljati izvrsten kruh, in dober hleb v hiši je bil njen ponos. Bil je pa kruh pri starih Slovanih vse večjega pomena nego vsaka druga reč, seveda izven svetinj. Hleb se je imel v posebni časti; na kak način se je ta javljala, ne vemo nič gotovega; ali da

Volilno gibanje.

Slovenski volilni možje! Silneje kot drugekrat zaganjajo se v Vas nasprotniki naše katoliške in slovenske stvari ter Vas skušajo pridobiti na svojo stran. Nasprotni kandidati obetajo Vam vse mogoče in nemogoče stvari, da bi jim dali svoje glasove. Slovenski volilni možje! Kandidatje spodnještajarskih Slovencev so in ostanejo za peto skupino Maribor-Lipnica gosp. **Fr. Mlakar**, veleposestnik v Hošnici, za V. skupino Celje-Ptuj gospod **Josip Žičkar**, dekan v Vidmu, za četrto skupino Maribor-Slov. Gradec gosp. **Franc Robič**, veleposestnik v Lembahu, za četrto skupino Ptuj-Ljutomer gospod **dr. M. Ploj**, dvorni svetnik na Dunaju, za četrto skupino Celje-Brezice gospod **vitez Berks**, grajšček pri Celju. Vsi drugi kandidatje, ki niso tukaj imenovani, se Vam le vsiljujejo. Celjski Hribar izbral si je našega dosedanjega najmarljivejšega poslanca gosp. Žičkarja ter ga hoče izpodriniti in se sam vnesti na poslaniški stolec. Bračko, Visenjak, Kresnik pa so le kandidatje nemčurskih trgovcev in krčmarjev in vsi skrajno nesposobni za poslaniška mesta. Slovenski volilni možje! Nikdar se še Vam ni trebalo sramovati poslancev, niti državnih niti deželnih, katere ste si izbrali in so Vam jih slovenski možje nasvetovali. Kolikor so mogli, so za Vas storili. Doseglo se je mnogo dobrega, zabranilo mnogo hudega. Ne dajte se torej tudi sedaj zbegati, ampak oddajte na dan volitve brez strahu in brez obotavljanja svoje glasove zgoraj imenovanim kandidatom!

Hribarju se godi slaba! Odkar nam je naš ljutomerski dopisnik izdal Hribarjev program, kateri dokazuje, da Hribar pač gori za razvoj veleobrti, ne pa kmetijstva, izgubil je Hribar med kmetijskimi volilnimi možmi skoro vse zaupanje. Vsakdo uvidi, da Hribar nima dovolj zmožnosti in znanja, zastopati kmetijske težnje. Bil bi dober zastopnik tovarnarjev, ne pa kmetov. Položaj za Žičkarja se je zopet zdatno zboljšal. Ako vsi volilni možje, ki so se sedaj izrekli za Žičkarja, pridejo dne 3. januarja na volišče, tamkaj pa glasujejo zanj, bo Žičkar izvoljen brez vsake ožje volitve. Torej pridite in glasujte vsi! Zopet povdarjamo, da Hribar zaman računi na ožjo volitev, pri kateri bi zanj glasovali socialdemokrati (!), nemčurji (!) in radikalni Nemci (!). Njegov položaj je sedaj tako slab, da bo za Žičkarjem dobil socialdemokrat največ glasov, ako bo držal povsod med sociji in radikalcji sklenjeni kompromis. To je istina, in če kdo drugače govori, ne pozna položaja.

V celjskem volilnem okraju je za Žičkarja zagotovljenih nad 150 glasov. O nekaterih občinah nismo mogli dobiti nobenih poročil, sicer bi gotovo še mogli za Žičkarja imenovati večje število nego je 150. Hribar bo dobil, dobro računjeno, okoli 20 glasov, ako mu sedaj po njegovem govoru v Slov. Gradcu zopet ne bodo nekateri odpali.

V ljutomerskem volilnem okraju je Hribarjev govor v Ljutomeru precej ohladil Hribarjeve pristaše. Priporočamo jim, naj prečitajo naše današnje poročilo o Hribarjevem shodu v Slov. Gradcu in upamo, da jih še med volitvami mine vse navdušenje za Hribarja.

Kmet naj voli kmeta! Tako misli Bračko, ker bi rad zlezal na poslanskega konja. Kako pa skrbi »kmet« Bračko za kmeta? Kadar deželni kulturni inženier dela pri gospodu Zorziniju drenaže, takrat je »kmet« Bračko celo tih in nič ne odkrije svoje ljubezni do kmeta. Gospod Bračko, zakaj pa se ne bi drenaže naredile v kakem kmetiskem vinogradu? Kako »kmet« Bračko ljubi kmeta, pokazalo se je tudi, ko je letos moral jeden murskopoljski kmet izstopiti iz okrajnega zastopa, a vanj je prišel negovski gospod. Koliko pa »kmet« Bračko o kmetijstvu razume, tega ne vedo samo Orehovčani, ampak celi okraj. Bračko je spravil v okraj neko novo pasmo bikecev. Pri premovanju v Črešnjevcih pa se je deželni potovalni učitelj, torej strokovnjak prve vrste, izrekel, da bikeci niso za te kraje in pri premovanju je zmagalo domače pleme. Takega »kmeta« kakor je Bračko, naš slovenski kmet ne boče volil.

Bračko-Senererjanec. Bračko se lahko zviha na vse kraje, toda tega ne more utajiti, da je pristaš Senererja in Volfa, ki sta v državnem zboru z razbijanjem onemogočila vsako za kmeta koristno delovanje. Bračko je pristaš stranke, ki je bila v državnem zboru dosedaj vsem delavskim stanovom, posebno pa kmetu, le v škodo. Pa naj utaji Bračko, ako more, da ni bil obmann senererjanskega bauernbunda. Zdaj vemo, zakaj ga bismarkovski in senererjanski trgovci kmetom tako vsiljujejo.

Kresnik in Pohorje. Prišel je k nam veleugleden kmet s Pohorja ter nam rekel: »Da se Kresnik sili v okrajne zastope, to smo razumeli, da pa hoče na Dunaj, to pa je že preveč predrzno!« Mislimo, da je Kresnik še precej nedolžen, toda nemški trgovci in sociji ga silijo naprej, in ker je dober človek, se jim udaja.

Iz Haloz. (Hribarjevo protje.) Dobro, da je Vaš list vzdignil kopreno, ki je tako dolgo ležalo nad Hribarjevim kandida-

turskim govorom in nam ga pokrivalo. Marsikdo je sedaj presenečen in ne vem, ali se bo našel pri volitvi dne 3. januarja pameten kmetijski volilni mož, ki bi glasoval za Hribarja. Posebno v Halozah menda ne bo takega moža. Haloškim volilcem se bo odločiti, ali hočejo dati glasove Žičkarju, ki jim je že za njihove vinograde izposloval visoko državno podporo in ki bo še nadalje deloval na to, da se z državno pomočjo opomore našim vinogradnikom, ali pa Hribarju, ki hoče v Halozah namesto žlahtne vinske trte saditi protje in vrbovje. Ljubi gospod Hribar, Vi ste gotovo dober človek, toda za poslanca v skupini, kjer odločujejo kmetijski volilci, pa niste. Pri vsaki besedi se izdajate kot mestni otrok, ki o kmetijskih razmerah le malo, bore malo razume. Sami morate izprevideti, da Žičkar o kmetijskih rečeh zna boljše soditi kot Vi in da je torej tudi gotovo, da bo nas boljše zastopal kot Vi. Brez zamere, gospod Hribar, mi Vas ne črtimo, toda za poslanca pa že niste. — In sedaj še naj rečem nekaj o Žičkarjevih klevetnikih, ki tudi v Halozah opravljajo svoj dobro plačan posel. Da se je Halozam pridobila tako velika podpora, je v prvi vrsti Žičkarjeva zasluga. Ko je pri ministertvu prosil Haložanom za podporo, razložil je takoj svoje želje tudi cesarskemu namestniku v Gradcu in okrajnemu glavarju v Ptuj, da ga podpirata. Kajti Žičkar je vedel, da se bo ministertvo obrnilo na namestništvo in to zopet na ptujsko glavarstvo, da poroča o potrebi Haložanov. Namestnik in glavar sta bila Žičkarjevi želji naklonjena in sta jo podpirala z vsemi sredstvi. Okrajni glavar se je dal seveda tudi natančneje poučiti v Halozah samih o stanju vinogradov ter je potem poročal v smislu Žičkarjeve prošnje na namestništvo. Nekdo se je hotel pobahati pred kratkim v »Dom«, da je tudi on pripomogel nekaj k podpori, ker je na glavarjevo povelje preiskoval stanje vinogradov. Je že res, in ako bi se ne bahal, bili bi mu Haložani hvaležni, toda glavna zasluga v vsem tem je le Žičkarjeva, ki je začel stvar dregati in siliti do povoljnega konca. Seveda gre velika hvala tudi gospodu glavarju in namestniku, ki bi lahko vse preprečila, ako bi Žičkarjeve zahteve ne podpirala. Toda Žičkarju jemati zasluge ali jih prikrajšati, je ravno v tem slučaju hudobno, nizko delo, katerega je zmožen le neznačajan, propal človek.

Gornja savinjska dolina. V Gornjem gradu je cela fabrika, v kateri se izdelujejo agitacijska orožja zoper Žičkarja. Lastnik fabrike je predolgo skriti Rešetar, ki pobira po vseh slovenskih in neslovenskih listih na-

je res, kar smo trdili, dokazuje dejstvo, da se kruh še danes pri vseh Slovanih izvenredno visoko čisla. Gostu, stopivšemu v hišo, se ponudi, kar se v njej najvišje ceni: kruh in sol. Izmed oprave, ki je pri kuhi služila, imenujemo kotel, lonec, sklede, raženj, žlice in nože.

Najstarejša umetna pijača je bila med, pripravljena iz medu; pozneje sta postala običajna tudi ol (pivo) in vino.

Obleka in noše. Razne obleke smo že našli, ko smo govorili o domačem obrtu; bilo jih je prav mnogo. Kakšna je vsaka bila, o tem se gotovega nič ne ve; sklepati se nekoliko da po izkopanih kipih iz tiste dobe, ki predstavljajo božanstva. Po teh bi stari Slovani bili nosili širokorokavne in čez kolena segajoče srajce, ki so je čez bok s pasom pasali, pa tudi srajce do pet in suknje segajoče do kolen, podobne našim. Noge so odevali s črevlji, na jugu tudi z opanki iz živalske kože, polsti, suknja ali ličja, glavo pokrivali s klobukom. Gotovo pa se je noša tudi izpreminjala, saj traja doba, o kateri govorimo, najmanj tisoč let.

Moder kmet.

Spisal Fr. Lesnika.

Bil je nekje premožen, pa že postaran kmet, ki je imel več sinov in hčera. Hčere so bile že omožene, sinovi pa so še čakali doma, da oče izroči kateremu izmed njih posestvo in premoženje.

Ko je oče videl, da se stara in da sinovi čakajo na gospodarstvo, pokliče jih skupaj ter jim govori: »Dragi moji! Kakor vidite, sem se postaral in že nekako oslabil, za to se mi ne zdi neopravičena Vaša želja, da odstopim Vam vse gospodarstvo ter se umaknem v pokoj. Toda, dragi moji, stvar je važna in treba jo je prej dobro premisliti. Čez dva meseca Vas spet pokličem, ter Vam povem, kaj in kako sem sklenil storiti.«

Sinovi odidejo na to zopet vsak na svoje delo. Radovedni so pričakovali, kaj bo oče ukrenil.

Pretekla sta dva meseca. Oče jih spet pokliče k sebi ter jim začne govoriti:

»Dragi moji! V zadnjem času sem opazoval dogodek, ki Vam ga hočem danes na tanko povedati. Ko sem se v vrtu sprehajal ter premišljeval, kak sklep Vam naj danes razglasim, zapazim v oni votli jablani, da imajo vrabci v njej mladiče. Vzamem mla-

diče iz votline ter jih denem v ptičnico, ki jo obesim pri oknu na steno. Stara dva sta bila v velikih skrbih, ko mladih nista več našla na prejšnjem mestu. Nemirno sta čvkalala in letala semintje. Ko je pa zagledala, bila sta hitro pri ptičnici. In nista jih zapustila. Večkrat na dan sta prihitela k ptičnici ter jih nahranila. Vestno sta za nje skrbela... Ko mladičem zrastejo peroti, nastavim blizu ptičnice zajinke ter srečno vjamem stara dva. Na to izpustim mladiče, stara dva pa zaprem v ptičnico. Dokler so bili mladiči zaprti, nosila sta jim stara dva vedno hrane, ko pa stara zaprem, mislil sem, da bodo sedaj mladiči povračali prejšnje dobrote ter stare skrbno hranili. Toda zmotil sem se. Kajti stara bi morala lakote in žeje poginiti, ako bi se zanašala na svoje mladiče. Mladičev ni bilo več nazaj, ne blizu.

Dragi moji! Ta dogodek mi je odprl oči. Tudi ptiči nas lahko kaj nauče. Sklenil sem torej, da hočem še nadalje sam gospodariti. Mladim ni verovati! Hitro pozabijo na storjene jim dobrote. Še le ko bom v desni držal luč, izročil Vam bom z levico ključ!«

Kar se brez glave stori, se rado skazi!